

Рецензія

на дисертаційне дослідження **Чикурової О. Я. «Формування вміння самоорганізації навчальної діяльності учнів початкової школи засобами комп'ютерних технологій»**, представлене на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 013 Початкова освіта

Тема дисертаційного дослідження Чикурової О.Я. за своєю актуальністю значною мірою пов'язана із реалізацією Концепції Нової української школи та необхідністю протистояння новим глобальним викликам, що виникли перед освітою через пандемію COVID-19. Ці та інші фактори зумовили підвищення значимості формування в учнів уміння самоорганізації навчальної діяльності вже на етапі здобуття початкової освіти, а тому, тема цієї дисертації є важливою для української педагогічної науки. Вибір в якості основних засобів підвищення самостійності навчальної діяльності учнів комп'ютерних технологій зумовлений тим, що в умовах, коли неможливо або значно ускладнено організацію очного навчання, саме комп'ютерні технології є тим, чи не єдиним ефективним засобом, який дозволяє організувати навчання на відстані, поза межами приміщень школи. Водночас і без таких ускладнень важко собі уявити нову українську школу без сучасного віртуального освітнього середовища і застосування у навчальному процесі новітніх інформаційних технологій. У контексті сказаного вище не викликає сумніву актуальність і своєчасність теми дисертації Чикурової О.Я.

Схвалення у дисертації Чикурової О.Я. заслуговує насамперед обґрунтування педагогічних умов формування вміння самоорганізації навчальної діяльності учнів початкової школи: позитивна мотивація та емоційно-ціннісне ставлення до електронного навчання; створення комп'ютерно орієнтованого освітньо-розвивального середовища; стимулювання діяльності самоконтролю в процесі навчальної діяльності. Водночас використання методу моделювання педагогічного процесу щодо реалізації цих педагогічних умов дозволило дисертантці аргументовано і всебічно охопити процес формування вміння самоорганізації навчальної діяльності учнів початкової школи, виокремити його мотиваційний, когнітивно-змістовий, операційно-діяльнісний, оцінно-рефлексивний компоненти, принципи, завдання та зміст, форми (робота в парах, робота в малих групах, відеоуроки,

інтерактивні уроки, відеоконференції, екскурсії, віртуальна лабораторія, уроки-конкурси, індивідуальні ігрові заняття), методи та засоби роботи (самостійна робота, учнівське портфоліо, квест, ведення щоденників рефлексії, «Акваріум», чат-дискусії, бесіди, «Мікрофон», творчі завдання, робота з електронним підручником, «Навчаючи-вчусь», самопрезентації, ігрове проєктування, навчальні ігри, дослідницькі ігри, бліц-ігри, Case-метод) в умовах електронного навчання. Власне у педагогічних умовах і моделі формування вміння самоорганізації навчальної діяльності учнів початкової школи виражена наукова новизна дослідження.

Дослідження Чикурової О.Я. має також і практичне значення, відображене у авторській програмі навчання, методичних рекомендаціях для вчителів школи I ступеня щодо організації самостійного навчання молодших школярів та їх самоорганізації. Результати дослідження використовуються як компонент вивчення психолого-педагогічних і методичних дисциплін у системі підготовки вчителя початкової школи та у системі післядипломної педагогічної освіти. Розроблено сайт-каталог «Вчуся САМ(а)» зі зручною навігацією та змістовним контентом щодо розвитку та навчання учнів початкової школи засобами комп'ютерних технологій, формування у них вміння самоорганізації навчальної діяльності. Впорядковано та систематизовано комп'ютерні засоби для формування вміння самоорганізації навчальної діяльності молодших школярів. Саме використання комп'ютера сприяє формуванню у молодших школярів особистих навчальних цілей і завдань, індивідуальної навчальної траєкторії; робота з ним формує усвідомленість власних навчальних дій через вибір типу дій, окреслення особистої мотивації, системи запитів та освітніх перспектив.

Імпонує обґрунтування дисертанткою оцінно-рефлексивного компоненту самоорганізації учнів початкової школи, який охоплює самоконтроль, самооцінку та рефлексію: учень працює зі смартфоном, ноутбуком, нетбуком чи стаціонарним комп'ютером, при цьому він взаємодіє з відповідним програмним забезпеченням. Комп'ютер у цьому випадку умовно розглядається як зовнішня оболонка, внутрішнє наповнення якої – комп'ютерні програми зі

своїми унікальними функціями. Під час виконання навчального завдання за допомогою комп'ютера користувач обирає одну із різноманітних програм.

Переконливість й доказовість отриманих результатів дисертаційної роботи підсилюється й тим, що у своєму дослідженні Чикурова О.Я. користується концептуальними положеннями застосування комп'ютерних технологій у початковій школі, зокрема, щодо оптимального поєднання індивідуальної та групової форм роботи, підтримки психологічного комфорту дітей у використанні комп'ютерних технологій, реалізації принципів адаптивності та управління та інших.

Зауваження і побажання:

1. У п. «Наукова новизна і теоретичне значення дослідження» зазначено, що в дисертації «обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови процесу формування вміння самоорганізації навчальної діяльності учнів початкової школи ...». Однак експеримент відноситься до методів прикладного дослідження, а не теоретичного. Тому у цьому пункті новизни експериментальну перевірку доцільно було вилучити.

2. Гіпотеза дослідження, на наш погляд, могла б бути більш конкретизованою щодо шляхів підвищення ефективності формування вміння самоорганізації навчальної діяльності учнів початкової школи з тим, щоб можна було чітко побачити прогнозовану дієвість комп'ютерних технологій як засобу реалізації теоретично обґрунтованих педагогічних умов.

3. На рис. 2.2.3 (с. 113 дисертації) наочно зображено авторську модель формування вміння самоорганізації навчальної діяльності в учнів початкової школи із застосуванням комп'ютерних технологій. Її означено як структурно-змістову модель. На нашу думку, ця модель є структурно-функціональною, оскільки в ній містяться процесуальні сторони учіння і викладання, діяльнісний компонент, форми, методи, технології формування вміння самоорганізації навчальної діяльності в учнів початкової школи.

4. Нам імпонує детальне розкриття формувального експерименту і п. 3.2 дисертації, його чітка «прив'язка» до педагогічних умов формування вміння самоорганізації навчальної діяльності в учнів початкової школи. Також високої

оцінки заслуговує опис результатів експерименту в п. 3.3 дисертації, математична обробка цих результатів. Однак у процесі характеристики експериментального дослідження з поля зору дисертантки дещо «випала» діяльність педагога у формуванні вміння учнів, специфіка взаємодії суб'єктів навчального процесу під час застосування комп'ютерних технологій.

Висловлені побажання не є настільки значущими, щоб знизити позитивну оцінку дисертаційного дослідження Чикурової О.Я. Дисертантка чітко виписала науковий апарат дослідження. Структура роботи має логічно визначену конструкцію і відповідає встановленим вимогам щодо кваліфікаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Основні наукові положення та результати дослідження у повному обсязі висвітлені в 9 наукових публікаціях, з них: 5 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття в зарубіжному науковому періодичному виданні (індексується Scopus), 3 – у матеріалах наукових конференцій.

Загалом дисертаційне дослідження «Формування вміння самоорганізації навчальної діяльності учнів початкової школи засобами комп'ютерних технологій» має високу ступінь наукової новизни і практичної значимості, відповідає спеціальності 013 Початкова освіта. Його авторці Чикуровій Ользі Ярославівні можна присудити науковий ступінь доктора філософії за цією спеціальністю.

Перший проректор
Тернопільського національного
педагогічного університету імені
Володимира Гнатюка

11.01.2023 р.

доктор педагогічних наук,
професор,
член-кореспондент НАПН
України
Г.В. Терещук

